

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 23. toukokuuta 2017
(OR. en)

9511/17

FREMP 67
JAI 544
DROIPEN 75
COPEN 178
COHOM 68
SOC 431
MIGR 88
ASIM 58
DAPIX 207
ENFOPOL 268
COSI 118
CT 51
COTER 43

SAATE

Lähettiläjä:	Euroopan komission pääsihteerin puolesta Jordi AYET PUIGARNAU, johtaja
Saapunut:	18. toukokuuta 2017
Vastaanottaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopan unionin neuvoston pääsihteerin
Kom:n asiak. nro:	COM(2017) 239 final
Asia:	KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskeva kertomus vuodelta 2016

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2017) 239 final.

Liite: COM(2017) 239 final

Bryssel 18.5.2017
COM(2017) 239 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskeva kertomus vuodelta 2016

{SWD(2017) 162 final}

1. Johdanto

Perusoikeudet ja Euroopan unionin perustana olevat arvot joutuivat koetukselle vuonna 2016. Tapahtumat jäsenvaltioissa osoittivat, että EU:n perusoikeuskirjassa vahvistettujen arvojen ja oikeuksien kunnioittamista ei voida pitää itsestään selvänä. EU:ta kohtasivat monet haasteet: sen ulkorajoille saapuneen ennennäkemättömän pakolaistulvan seuraukset, talouden epätasapaino ja toisiaan seuranneet terroristi-iskut. Kriisien kouriin toistuvasti joutuneiden ihmisten on vaikea luottaa siihen, että heidän lapsensa saavat paremman elämän kuin he itse. He epäilevät instituutioiden kykyä suojella heitä muuttoliikkeen, rahoitusmarkkinoiden myllerryksen ja terrorismin haasteilta ja uhkilta. Tämä luo hedelmällisen maaperän nationalistisille, populistisille ja suvaitsemattomille aatteille ja niiden sanomalle, jossa syrjintä ja eristäytyminen nähdään ainoana tapana ratkaista nykyiset ongelmat.

Suvaitsemattomuuden lisääntyessä on myös tärkeää, että EU painottaa olevansa edelleen sitoutunut kaikkien yhtäläisiin oikeuksiin ja edistää niitä. Vuonna 2017 järjestetään kolmas perusoikeuksia koskeva vuotuinen keskustelutilaisuus, jonka aiheena on naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Se tarjoaa tilaisuuden käsitellä naisten taloudellisen ja poliittisen vaikutusvallan lisäämistä, naisten oikeuksia yhteiskunnassa ja yksityiselämässä sekä kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa. Viimeksi mainittu on myös tiiviin toimintavuoden aiheena.

Yleistilanne vaikuttaa perusoikeuksiin EU:ssa. EU:n on määrätietoisesti puolustettava yhteisiä arvojaan – demokratiaa, perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta – niitä voimia vastaan, jotka pyrkivät lisäämään yhteiskuntiemme kahtiajakoa ja vaarantamaan avoimuuteen ja solidaarisuuteen perustuvan yhteiskuntamallimme. EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden instituutioiden on voitettava takaisin kansan luottamus osoittamalla, että ne kykenevät turvaamaan vapauden, turvallisuuden ja vaurauden. Siksi on hyvin tärkeää onnistua ihmisten perusoikeuksien ja EU:n yhteisten arvojen suojelemisessa ja edistämisessä, ja EU:n toimielinten olisi johdettava esimerkin voimalla. EU:n perusoikeuskirja on arvokas väline, ja sitä olisi hyödynnettävä täysimääräisesti.

2. EU:n perusoikeuskirjan soveltaminen

2.1 Perusoikeuksien edistäminen ja suojelu

Perusoikeuksien turvaaminen kaikille Euroopan unionissa

EU toteutti vuonna 2016 monta aloitetta, joiden tarkoituksena oli turvata perusoikeuskirjassa vahvistettujen oikeuksien käytännön toteutuminen EU:ssa. Osassa näistä aloitteista tavoitteena oli yhteiskunnallisen ja yleisen oikeudenmukaisuuden varmistaminen. Komissio järjesti esimerkiksi

julkisen kuulemisen Euroopan **sosiaalisten oikeuksien pilarin** kehittämisestä.¹ Pileri perustuu perusoikeuskirjan mukaisiin sosiaalisiin oikeuksiin, ja sillä tuetaan oikeudenmukaisia ja toimivia työmarkkinoita ja hyvinvointijärjestelmiä. Pilarissa käsitellään yksilöille keskeisiä kysymyksiä, kuten yhtäläisiä mahdollisuuksia ja pääsyä työmarkkinoille, oikeudenmukaisia työoloja ja työehtoja sekä riittävää ja kestävää sosiaalista suojelua.

Lisäksi perustettiin pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävä eurooppalainen foorumi², jonka tehtävänä on varmistaa **oikeudenmukaisia ja kohtuullisia työoloja koskevan oikeuden** toteutuminen (perusoikeuskirjan 31 artikla).

Vuonna 2016 toteutettiin seuraavat toimet **perhe-elämää koskevan oikeuden** (perusoikeuskirjan 7 artikla) edistämiseksi:

- Komissio ehdotti Bryssel IIa -asetukseen uusia säännöksiä, jotka hyväksytyiksi tultuaan parantavat lasten suojelua huoltajuuteen liittyvissä, vanhempainvastuuta koskevissa rajat ylittävissä riita-asioissa.³
- Kahdella vuonna 2016 annetulla uudella asetuksella autetaan joko avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä kansainvälisiä pareja heidän päivittäisessä omaishuolenhoidossaan tai omaisuuden jaossa avioeron yhteydessä tai toisen puolison kuollessa.⁴

Oikeus puolueettomaan tuomioistuimeen (perusoikeuskirjan 47 ja 48 artikla) konkretisoitiin kolmessa direktiivissä, jotka liittyvät syyttömyysoloittamaan ja oikeuteen olla läsnä oikeudenkäynnissä⁵, oikeusapuun⁶ sekä lapsia koskeviin menettelytakeisiin⁷. Viimeksi mainittu

¹ Kuuleminen järjestettiin maaliskuu-joulukuussa 2016. Sen tuloksia tarkastellaan parhaillaan ja ne otetaan huomioon Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa komission ehdotuksessa. Lisätietoja on saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/towards-european-pillar-social-rights_en

² Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös (EU) 2016/344, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävän eurooppalaisen foorumin perustamisesta, EUVL L 65, 11.3.2016, s. 12–20.

³ Ehdotus neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta (uudelleenlaadittu), COM(2016) 411 final, 30.6.2016.

⁴ Neuvoston asetus (EU) 2016/1103, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2016, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa, EUVL L 183, 8.7.2016, s. 1–29, ja neuvoston asetus (EU) 2016/1104, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2016, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa, EUVL L 183, 8.7.2016, s. 30–56.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, eräiden syyttömyysoloittamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä, EUVL L 65, 11.3.2016, s. 1–11.

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/1919, annettu 26 päivänä lokakuuta 2016, oikeusavusta rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyille ja syytetyille henkilöille ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä etsityille henkilöille, EUVL L 297, 4.11.2016, s. 1–8.

direktiivi samoin kuin uudet Bryssel IIa -säännöt vaikuttavat myös myönteisesti **lapsen oikeuksiin** (perusoikeuskirjan 24 artikla).

Komissio vahvisti **kuluttajansuojaa** (perusoikeuskirjan 38 artikla) perustamalla verkkovälitteisen riidanratkaisufoorumin⁸, joka auttaa kuluttajia ratkaisemaan verkkohankintoja koskevat riitansa EU:hun sijoittautuneiden elinkeinonharjoittajien kanssa viemättä niitä tuomioistuimeen. Menettely on edullinen, yksinkertainen ja nopea, ja siinä voi käyttää mitä tahansa EU:n virallista kieltä.

Henkilötietojen suoja EU:ssa ja sen ulkopuolella

Myös **henkilötietojen suoja** (perusoikeuskirjan 8 artikla) oli yksi vuoden 2016 painopistealueista. Yleisen tietosuojasetuksen⁹ ja poliisi- ja rikosoikeusviranomaisia koskevan tietosuojadirektiivin¹⁰ antaminen oli asiassa suuri edistysaskel.

Yleisellä tietosuojasetuksella lujitetaan ja ajanmukaistetaan voimassa olevia sääntöjä: rekisteröityjen pääsyä omiin henkilötietoihinsa helpotetaan, heille annetaan oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen, heidän ”oikeuttaan tulla unohdetuksi” selkeytetään ja lisäksi säädetään tietyistä henkilötietojen tietoturvaloukkaukseen liittyvistä oikeuksista. Yleisellä tietosuojasetuksella myös veloitetaan yritykset ja organisaatiot ilmoittamaan kansalliselle tietosuojaviranomaiselle vakavista tietosuojaloukkauksista mahdollisimman pian, jotta käyttäjät voivat toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Sen lisäksi yleinen tietosuojasetus on yksi säädös, jolla otetaan käyttöön yksi sääntökokonaisuus, jonka ansiosta ihmisillä on sama suoja riippumatta siitä, missä EU:n jäsenvaltiossa he ovat.

Direktiivillä (EU) 2016/680 pyritään tehokkaaseen tietojen vaihtoon kansallisten lainvalvontaviranomaisten välillä. Lisäksi halutaan varmistaa, että uhrien, todistajien ja rikoksista epäiltyjen tiedot suojataan asianmukaisesti rikostutkintojen ja lainvalvontatoimien yhteydessä. Kaikessa unionin alueella lainvalvontatarkoituksessa tapahtuvassa käsittelyssä on noudatettava tarpeellisuus-, suhteellisuus- ja laillisuusperiaatteita ja annettava yksilöille asianmukaiset suojatakeet.

Sen lisäksi, että komissio vahvisti EU:n sisäistä suojaa, se myös varmisti riittävän tietosuojan EU:n

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/800, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä, EUVL L 132, 21.5.2016, s. 1–20.

⁸ Asiakirja on saatavilla osoitteessa

<https://webgate.ec.europa.eu/odr/main/index.cfm?event=main.home.chooseLanguage>

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus), EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1–88.

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta, EUVL L 119, 4.5.2016, s. 89–131.

ulkopuolella. Komissio antoi heinäkuussa 2016 päätöksen, joka koskee EU:n ja Yhdysvaltojen välisen **Privacy Shield** -järjestelyn tarjoaman tietosuojan tason riittävyyttä. Päätöksellä varmistetaan, että henkilötietoja voidaan siirtää vapaasti kaupallisiin tarkoituksiin EU:n ja Privacy Shield -järjestelyn puitteissa varmennettujen yhdysvaltalaisten yritysten välillä, heikentämättä tietosuojaa koskevaa perusoikeutta.

Toinen virstanpylväs oli joulukuussa tehty EU:n ja Yhdysvaltojen välinen **tietosuoja koskeva puitesopimus**¹¹, jossa määrätään korkeatasoisesta tietosuojasta siirrettäessä henkilötietoja EU:n ja Yhdysvaltojen välillä rikosasioissa tehtävän poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön puitteissa.

Haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden suojele

Levottomat ajat koettelevat usein kovimmin kaikkein haavoittuvimpia. Myös muuttoliiketilanteeseen puuttuminen oli vuonna 2016 yksi EU:n keskeisistä painopistealoista. Erityisen tärkeää oli taata **oikeus turvapaikkaan** (perusoikeuskirjan 18 artikla) sekä **palautuskiellon periaatteen** noudattaminen (perusoikeuskirjan 19 artikla). Annettuaan huhtikuussa 2016 **Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamista** koskevan tiedonannon¹² komissio ehdotti nykyisiin sääntöihin muutoksia, joiden tarkoituksena on

- i) luoda oikeudenmukaisempi ja kestävämpi järjestelmä turvapaikanhakijoiden jakamiseksi jäsenvaltioiden kesken (ehdotus uudelleenlaadituksi Dublin-asetukseksi)¹³ ja varmistaa sen tehokas täytäntöönpano (ehdotus uudelleenlaadituksi Eurodac-asetukseksi)¹⁴;
- ii) yhdenmukaistaa edelleen turvapaikkamenettelyjä ja kansainvälisiä suojeluvaatimuksia korkeatasoisen suojelun ja vastaanoton varmistamiseksi, riittävien takeiden tarjoamiseksi turvapaikanhakijoille kaikkialla EU:ssa sekä luvattoman edelleen liikkumisen vähentämiseksi (ehdotukset turvapaikkamenettelyasetukseksi¹⁵, aseman määrittelyä koskevaksi asetukseksi¹⁶ ja uudelleenlaadituksi vastaanotto-olosuhteita koskevaksi direktiiviksi¹⁷);
- iii) tarjota yhteinen lähestymistapa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien henkilöiden turvalliseen ja lailliseen pääsyyn EU:n alueelle ja osoittaa näin solidaarisuutta sellaisia maita

¹¹ Amerikan yhdysvaltojen ja Euroopan unionin sopimus rikosten ennalta estämiseen, tutkimiseen, paljastamiseen ja rikoksia koskeviin syytetoimiin liittyvien henkilötietojen suojasta:

http://ec.europa.eu/justice/data-protection/files/dp-umbrella-agreement_en.pdf

¹² Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle *Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistaminen ja laillisten maahanpääsyväylien kehittäminen*, COM(2016) 197 final, 6.4.2016.

¹³ COM(2016) 270.

¹⁴ COM(2016) 272.

¹⁵ COM(2016) 467.

¹⁶ COM(2016) 466.

¹⁷ COM(2016) 465.

kohtaan, jotka ovat vastaanottaneet suuria määriä siirtymään joutuneita ihmisiä (ehdotus asetukseksi unionin uudelleensijoittamiskehityksen käyttöönotosta)¹⁸;

iv) muuttaa Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto täysivaltaiseksi virastoksi, jolla on tehokkaampi toimintamalli ja jonka tehtävänä on puuttua EU:n turvapaikkajärjestelmän rakenteellisiin heikkouksiin (ehdotus asetukseksi Euroopan turvapaikkavirastosta)¹⁹.

Tämän lainsäädäntötoimen perimmäisenä tarkoituksena oli edistää ja suojella **lapsen oikeuksia** (perusoikeuskirjan 24 artikla). Keskeisissä asioissa, kuten lapsen edun arvioinnissa, lapsen oikeudessa tulla kuulluksi turvapaikkamenettelyissä sekä riittävien vastaanotto-olosuhteiden ja tehokkaan edunvalvonnan varmistamisessa, on kiinnitetty erityistä huomiota yksin matkustaviin lapsiin.²⁰ Tämä komission kokonaisvaltainen lähestymistapa, jonka tarkoituksena on suojella kaikkia lapsia muuttoliikkeen yhteydessä, oli myös aiheena marraskuussa järjestetyssä 10:nnessä vuotuisessa lapsen oikeuksia koskevassa eurooppalaisessa foorumissa²¹. Joulukuussa 2016 komissio ehdotti Schengenin tietojärjestelmän lujittamista,²² mikä parantaisi lainvalvontaviranomaisten ja rajavartioiden mahdollisuuksia löytää kadonneita lapsia myös muuttoliikkeen yhteydessä.

Muukalaisvihasta vapaiden, avointen ja suvaitsevien yhteiskuntien edistäminen

Muukalaisviha ja suvaitsemattomuus etnisiä, uskonnollisia ja muita vähemmistöjä kohtaan ovat lisääntyneet kaikkialla Euroopassa nykyisen ilmapiirin vallitessa.²³ Tämä vaikuttaa moniin perusoikeuskirjan mukaisiin perusoikeuksiin, mukaan lukien oikeus syrjimättömyyteen (21 artikla), oikeus ihmisarvoon (1 artikla), oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (3 artikla) ja oikeus elämään (2 artikla).

¹⁸ COM(2016) 468.

¹⁹ COM(2016) 271.

²⁰ Yhteenveto edellä mainittujen lainsäädäntöehdotusten sisältämistä muutetuista ja ehdotetuista säännöksistä, joilla suojellaan lapsia, on luettavissa osoitteessa http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights_child/ceas_provision_on_children_table_updated.pdf

²¹ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=34456. Työn tuloksena oli 12. huhtikuuta 2017 hyväksytty tiedonanto *Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä* (COM(2017) 211 final).

²² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4402_fi.htm

²³ Perusoikeusviraston tekemästä kyselystä ilmeni, että Unkarin, Ranskan ja Belgian kaltaisissa maissa jopa 48 % vastaajista harkitsi maastamuuttoa, koska he eivät enää tunteneet olevansa turvassa juutalaisina: <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/discrimination-and-hate-crime-against-jews-eu-member-states-experiences-and>. Poliisi alkoi monissa jäsenvaltioissa suojella moskeijoja, ja kansalaisjärjestöt ilmoittivat, että väkivaltaiset hyökkäykset huivia käyttäviä naisia vastaan, lisääntyivät jyrkästi vuosina 2014 ja 2015. Turvapaikanhakijoihin ja maahanantulijoihin kohdistuvat pahoinpitelyt ja vihapuhe ovat lisääntyneissä kuningaskunnassa kesäkuussa 2016 järjestetyn kansanäänestyksen jälkeen havaittiin viha-aalto, joka kohdistui ihmisiin ja ihmisryhmiin näiden kansallisuuden tai etnisen alkuperän vuoksi. Lisäksi kansalaisjärjestöt ovat ilmoittaneet romaneihin ja afrikkalaisperäisiin ihmisiin kohdistuvan vihamielisyyden lisääntymisestä useissa jäsenvaltioissa. Perusoikeusvirasto julkaisee vuonna 2017 EU:n vähemmistöjä ja syrjintää koskevan selvityksensä (EU MIDIS II), joka mahdollistaa suuntausten vertailun eri vähemmistöryhmien kokemuksissa.

Komissio perusti foorumin²⁴, jolla jäsenvaltiot, kansalaisyhteiskunta, EU:n virastot ja kansainväliset organisaatiot voivat kehittää parempia vastatoimia viharikoksille ja vihapuheelle. Foorumissa painotettiin erityisesti

- viharikostapauksia koskevien tietojen kirjaamista ja keräämistä kaikissa jäsenvaltioissa,
- uhreille tarjottavan tuen tehostamista,
- verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen vastaisia toimia.

Poliittisen tuen tarjoamisen lisäksi komissio jatkoi myös kahdenvälisiä vuoropuheluja jäsenvaltioiden kanssa merkittävimmistä puutteista, joita näillä on EU:n säännösten saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä.²⁵ Osa kyseisistä jäsenvaltioista muutti rikoslainsäädäntöään tämän jälkeen.

Komissio sopi 31. toukokuuta Facebookin, Twitterin, YouTubeen ja Microsoftin kanssa **verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen torjumista koskevista käytäntesäännöistä**²⁶, joilla rajoitetaan vihapuheen leviämistä internetissä ja annetaan uuden median toimijoille välineitä vihapuheen torjumiseksi. Kyseiset yritykset sitoutuivat muun muassa

- käsittelemään vuorokauden kuluessa useimmat kansalaisilta ja kansalaisyhteiskunnalta saamistaan asianmukaisista ilmoituksista, joissa pyydetään poistamaan julkisesti väkivaltaan ja vihaan yllyttävä laiton sisältö, ja
- arvioimaan nämä ilmoitukset myös sellaisen kansallisen rikoslainsäädännön perusteella, jolla on saatettu EU:n säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Komissio seuraa edistymistä tiiviisti yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan, jäsenvaltioiden ja tietotekniikkayritysten kanssa. Se esitteli alustavat tulokset joulukuussa.²⁷

Sekä verkossa että sen ulkopuolella esiintyvän suvaitsemattomuuden torjumiseksi EU tukee koulutuksen lisäksi medialukutaidon, kriittisen ajattelun ja tasapuolisen viestinnän edistämistä ruohonjuuritasolla (katso 4 kohta).

2.2. Perusoikeuksien noudattamisen varmistaminen

²⁴ Rasismia, muukalaisvihaa ja muita suvaitsemattomuuden muotoja käsittelevä EU:n korkean tason työryhmä, ks. http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=51025

²⁵ Neuvoston puitepäättös 2008/913/YOS, tehty 28 päivänä marraskuuta 2008, rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin.

²⁶ Asiakirja on saatavana osoitteessa http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/hate_speech_code_of_conduct_en.pdf

²⁷ Käytännėsääntöjen ensimmäinen arviointi on saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/factsheet-code-conduct-8_40573.pdf

Unionin toimielinten, elinten ja laitosten kaikkein toimien on oltava perusoikeuskirjan mukaisia. Kaikki rikkomiset voidaan saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäviksi. Komissio näkee paljon vaivaa perusoikeuksien valtavirtaistamiseksi, eli sen varmistamiseksi, että perusoikeuksia noudatetaan kaikissa sen lainsäädäntö- ja politiikkaehdotuksissa.

Uusi **terrorismin torjumista koskeva direktiivi**, josta Euroopan parlamentti ja neuvosto pääsivät yhteisymmärrykseen joulukuussa 2016,²⁸ on hyvä esimerkki valtavirtaistamisesta. Direktiivi sisältää nimenomaisen perusoikeuslausekkeen, joka on ensimmäinen laatuaan, ja sen laatimis- ja neuvotteluprosessin aikana otettiin huomioon monia perusoikeuksiin liittyviä näkökohtia. Näitä olivat esimerkiksi liikkumisvapauteen, henkilötietojen suojaan ja sananvapauteen puuttumisen tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus (perusoikeuskirjan 45, 8 ja 11 artikla). Myös laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate (perusoikeuskirjan 49 artikla) ja uhrien oikeudet, mukaan lukien oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin (perusoikeuskirjan 47 artikla) otettiin asianmukaisesti huomioon. Direktiivin jälkiarvioinnissa käsitellään myös sen vaikutusta perusoikeuksiin ja -vapauksiin.

Komissio hyväksyi vuonna 2016 ehdotuksen arkaluonteisten kaksikäyttötuotteiden **viennin valvontaa koskevan EU:n asetuksen** ajantasaistamisesta.²⁹ Asetus sisältää vankat puitteet verkkovalvontateknologian viennin valvomiseksi silloin, kun on vaarana, että tuotteita väärinkäytetään vakavien ihmisoikeuksien tai kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin. Lisäksi komission ehdotukseen perustuvalla **kidutuksen vastaisen asetuksen** muutoksella³⁰, joka hyväksyttiin marraskuussa, vahvistettiin EU:n sääntöjä, joilla kielletään sellaisten tavaroiden vienti ja tuonti, joita voidaan käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon tai kidutukseen muissa maissa.

Valtavirtaistaminen ulottuu myös muille alueille, kuten EU:n rahoituksen käyttöön. Komissio antoi vuonna 2016 ohjeet perusoikeuskirjan noudattamiseksi **Euroopan rakenne- ja investointirahastojen** täytäntöönpanon yhteydessä.³¹

Muuttoliikkeeseen liittyy se, että Euroopan oikeusasiamies suoritti yhdistetyn tutkimuksen 18. maaliskuuta 2016 annetun EU:n ja Turkin julkilausuman ihmisoikeusvaikutusten arvioinnista. Tässä

²⁸ Direktiivi (EU) 2017/541, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2017.

²⁹ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi, annettu 28 päivänä syyskuuta 2016, kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä, teknistä apua ja kauttakulkua koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta, COM(2016) 616 final.

³⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/2134, annettu 23 päivänä marraskuuta 2016, tiettyjen sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen, annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1236/2005 muuttamisesta, EUVL L 338, 13.12.2016, s. 1.

³¹ EUVL C 269, 23.7.2016, s. 1.

yhteydessä komissio totesi seuraavansa edelleen tiiviisti julkilausuman täytäntöönpanoa myös ihmisoikeuksien kunnioittamisen osalta sekä EU:ssa että Turkissa.³²

Komissio pitää edelleen tärkeänä EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen erityisesti siksi, että se on perustamissopimuksen mukainen oikeudellinen velvoite. Liittyminen vahvistaa yhteisiä arvojamme, parantaa EU:n oikeuden tehokkuutta ja lisää perusoikeuksien suojelun yhdenmukaisuutta EU:ssa. Euroopan unionin tuomioistuimen joulukuussa 2014 antamassa lausunnossa (jossa todettiin vuonna 2013 laaditun liittymissopimuksen luonnoksen olevan ristiriidassa perussopimusten kanssa) tuotiin kuitenkin esiin joukko merkittäviä ja monitahoisia kysymyksiä, jotka edellyttävät uusia neuvotteluja luonnoksen monista kohdista. EU:n neuvottelijana oleva komissio perehtyy tuomioistuimen esiin nostamien ongelmien ratkaisumahdollisuuksiin asiaa käsittelevässä neuvoston työryhmässä.

2.3 Tiedottaminen perusoikeuskirjasta

Voidakseen käyttää täysimääräisesti perusoikeuksiaan kansalaisten on tiedettävä, mitkä nämä oikeudet ovat. Heidän on myös tiedettävä, kenen puoleen he voivat kääntyä, jos heidän oikeuksiaan loukataan. Tässä heitä auttaa verkossa toimiva **fundamental rights wizard** -informaatioväline³³, jonka komissio otti käyttöön lokakuussa 2016.

Puheenjohtajavaltio Alankomaiden helmikuussa 2016 järjestämässä konferenssissa, jonka aiheena oli EU:n perusoikeuskirjan soveltaminen kansallisessa politiikassa, esiteltiin parhaita käytäntöjä ja välineitä, jotka auttavat kansallisia viranomaisia arvioimaan, milloin ja miten perusoikeuskirjaa on sovellettava kansallisia politiikkoja ja lainsäädäntöä kehitettäessä.

Lisäksi komissio käyttää EU:n rahoitusta voidakseen tukea hankkeita ja verkostoja, joissa analysoidaan perusoikeuskirjaan liittyviä kansallisia oikeuskäytäntöjä, ja tarjota oikeusalan ammattilaisille perusoikeuskirjan soveltamista koskevaa koulutusta.

Neuvosto hyväksyi kesäkuussa perusoikeuskirjan soveltamista koskevat päätelmät³⁴, jotka perustuvat perusoikeuskirjan soveltamista vuonna 2015 koskevaan komission kertomukseen, ja Euroopan parlamentti hyväksyi joulukuussa päätöslauselman perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa

³² Unionin yleinen tuomioistuin katsoi asioissa T-192/16, T-193/16 ja T-257/16 antamassaan tuomiossa (28.2.2017), ettei EU:n ja Turkin julkilausumaa ”voida pitää Eurooppa-neuvoston eikä minkään muunkaan unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antamana toimena” (tuomion 71 kohta).

³³ Tämä väline, joka perustuu EU:n perusoikeusviraston kehittämään Clarity-välineeseen, on nyt osa Euroopan oikeusportaalia: https://e-justice.europa.eu/content_where_to_turn_for_help-459-fi.do?init=true

³⁴ Asiakirja on saatavilla osoitteessa <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10005-2016-INIT/fi/pdf>

vuonna 2015³⁵. Neuvostossa ja Euroopan parlamentissa käydyt keskustelut lisäsivät tietoisuutta perusoikeuksien noudattamisen kehittämisestä ja haasteista EU:ssa.

2.4 Unionin tuomioistuin valvoo EU:n toimielinten toimintaa

Yhdistetyissä asioissa **Ledra Advertising** ja yhdistetyissä asioissa **Mallis ja Malli**³⁶ unionin tuomioistuin hylkäsi valituksen yhteydessä kansalaisten ja yritysten nostamat kumoamis- ja vahingonkorvauskanteet, jotka koskivat kahteen kyproslaiseen pankkiin tehtyjen talletusten arvon alenemista. Arvon aleneminen perustui Kyproksen viranomaisten ja Euroopan vakausmekanismin välillä vuonna 2013 tehtyyn yhteisymmärryspöytäkirjaan. Unionin tuomioistuin korosti, että perusoikeuskirjaa sovelletaan EU:n toimielimiin, vaikka ne toimisivat unionin oikeusjärjestyksen ulkopuolella. Sen mukaan komission on varmistettava, että tällainen yhteisymmärryspöytäkirja on perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien mukainen. Omistusoikeuden (perusoikeuskirjan 17 artikla) rajoittaminen oli unionin tuomioistuimen mukaan oikeutettua, koska tavoitteena oli koko euroalueen pankkijärjestelmän vakauden varmistaminen ja koska tallettajat olisivat altistuneet taloudellisten tappioiden välittömälle riskille kyseisten kahden pankin konkurssitilanteessa. Unionin tuomioistuin totesi näin ollen, ettei komission voitu katsoa myötävaikuttaneen perusoikeuskirjan säännösten rikkomiseen.

3. Perusoikeuskirjan soveltaminen jäsenvaltioihin ja jäsenvaltioiden toimesta

3.1 Kehitys perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen alalla

Perusoikeuskirjaa sovelletaan jäsenvaltioihin vain silloin kun ne panevat täytäntöön EU:n lainsäädäntöä. Jäsenvaltiota vastaan voidaan siksi käynnistää perusoikeuskirjan loukkaamista koskeva rikkomusmenettely vain, jos todetaan riittävä yhteys EU:n lainsäädäntöön.

Jäsenvaltioiden on kuitenkin kunnioitettava arvoja, joille Euroopan unioni perustuu, vaikka niiden toimita ei olisikaan kyse EU:n lainsäädännön täytäntöönpanosta. Perusoikeuksien suojelu edellyttää etenkin oikeusvaltioperiaatteen noudattamista. Komissio otti vuonna 2014 käyttöön toimintakehyksen voidakseen käsitellä oikeusvaltioperiaatteeseen kohdistuvia, syntymässä olevia järjestelmätason uhkia,

³⁵ Euroopan parlamentin päätöslauselma 13. joulukuuta 2016 perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa vuonna 2015 (2016/2009(INI)).

³⁶ Asiat C-8–10/15P ja C-105–109/15P.

joihin ei kyetä tehokkaasti puuttumaan kansallisilla oikeusvaltiotakeilla tai olemassa olevilla EU:n tason välineillä (erityisesti rikkomusmenettelyillä).³⁷

Varsinkin perustuslakituomioistuimeen liittyneet tapahtumat Puolassa saivat komission antamaan heinäkuussa 2016 suosituksen³⁸ ja joulukuussa 2016 täydentävän suosituksen³⁹ toimintakehyksen mukaisesti. Suositusten mukaan perustuslakituomioistuimen legitimiin, eheyden ja toimintakyvyn heikkeneminen estää perustuslainmukaisuuden tarkistamisen asianmukaisesti. Suosituksissa todetaan tilanteeseen puuttumisen olevan yhteisen edun mukaista ja unionin toiminnan vaarantuvan, jollei oikeusvaltioperiaatetta enää noudateta jossain sen jäsenvaltiossa.

Euroopan parlamentti antoi lokakuussa 2016 päätöslauselman demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta.⁴⁰ Komissio oli tyytyväinen päätöslauselman yleiseen tavoitteeseen: sen varmistamiseen, että EU:n yhteisiä arvoja noudatetaan ja ne pannaan täytäntöön.⁴¹ Se kuitenkin katsoo, että olemassa olevia välineitä olisi hyödynnettävä mahdollisimman paljon, vaikka samalla onkin vältettävä päällekkäisyyksiä. Monet olemassa olevat välineet ja toimijat tarjoavat jo nyt täydentäviä ja tehokkaita keinoja edistää ja ylläpitää yhteisiä arvoja. Komissio arvostaa ja hyödyntää näitä keinoja myös jatkossa. Yksi parlamentin taustajatuksista oli, että jäsenvaltioiden perusoikeustilannetta koskevien erilaisten tietojen ja raporttien pitäisi olla helpommin saatavilla ja näkyvämpiä myös kansallisella tasolla. Komissio suhtautui tähän myönteisesti, sillä lukuisat muut toimijat – esimerkiksi Euroopan neuvosto ja sen Venetsian komissio, Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) ja kansalaisjärjestöt – keräävät tietoa oikeusvaltioperiaatteen toteutumisesta sekä demokratia- ja perusoikeustilanteesta jäsenvaltioissa.

3.2 Unionin tuomioistuimen ohjeet jäsenvaltioille

Unionin tuomioistuin antoi myös vuonna 2016 ennakkoratkaisuissaan ohjeita kansallisille tuomioistuimille perusoikeuskirjan sovellettavuudesta ja tulkinnasta.

Yhdistetyissä asioissa **Tele2 Sverige AB**⁴² ja **Tom Watson ym.**⁴³ unionin tuomioistuin tarkasteli kahden jäsenvaltion lakeja, joissa edellytetään kaikkien tilaajien ja rekisteröityjen käyttäjien liikenne-

³⁷ Tiedonanto *Uusi EU:n toimintakehyks oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi*, COM(2014) 158 final, 19.3.2014.

³⁸ Komission suositus (EU) 2016/1374, annettu 27 päivänä heinäkuuta 2016, oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta Puolassa, C/2016/570, EUVL L 217, 12.8.2016, s. 53–68.

³⁹ Komission suositus (EU) 2017/146, annettu 21 päivänä joulukuuta 2016, oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta Puolassa, täydentää komission suositusta (EU) 2016/1374, C/2016/ 8950, EUVL L 22, 27.1.2017, s. 65–81.

⁴⁰ Euroopan parlamentin päätöslauselma 25. lokakuuta 2016 demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta.

⁴¹ Euroopan parlamentin täysistunto 25. lokakuuta 2016.

⁴² C-203/15.

⁴³ C-698/15.

ja paikkatietojen yleistä ja erotuksetta tapahtuvaa säilyttämistä kaikkien sähköisten viestintävälineiden osalta. Se katsoi näiden lakien rajoittavan yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevia perusoikeuksia (perusoikeuskirjan 7 ja 8 artikla). Unionin tuomioistuin katsoi, että rajoitukset olivat liian laajat ja takeiltaan liian riittämättömät ollakseen oikeutettuja, vaikka tavoitteena olisi vakavan rikollisuuden torjunta. Tällainen tavoite voi sen mukaan kuitenkin oikeuttaa liikenne- ja paikkatietojen kohdennetun säilyttämisen sillä edellytyksellä, että näiden tietojen säilyttäminen on rajoitettu täysin välttämättömään siltä osin kuin kyse on säilytettävistä tietoluokista, tarkoitetuista viestintävälineistä, asianomaisista henkilöistä ja aiotun säilytyksen kestosta.

Tuomiossa **GS Media BV**⁴⁴ unionin tuomioistuin käsitteli **hyperlinkkien esille laittamista** sananvapautta koskevan perusoikeuden (perusoikeuskirjan 11 artikla) kannalta. Media-alan yritys oli laittanut verkkosivustolleen hyperlinkin, jonka kautta käyttäjät pääsivät verkkosivustoille, joilla yleisön saataviin oli asetettu Playboy-aikauslehteä varten otettuja valokuvia eräästä julkisuuden henkilöstä. Koska tekijänoikeuden haltija ei ollut antanut lupaa näiden valokuvien julkaisemiseen kyseisillä verkkosivustoilla, lehden toimitus väitti, että hyperlinkin esille laittaminen loukkasi tekijänoikeutta. Media-alan yritys piti sivustollaan edelleen saatavilla kyseisiä hyperlinkkejä tai – jos aiemmat linkit eivät enää toimineet – samankaltaisia hyperlinkkejä. Unionin tuomioistuin katsoi sovellettavan EU:n tekijänoikeusdirektiivin⁴⁵ perusteella, että minkä tahansa teoksen välittämiseen yleisölle on aina saatava tekijänoikeuden haltijan lupa. Tuomioistuimen mukaan kyseisillä verkkosivustoilla oleviin teoksiin johtavien hyperlinkkien levittämistä ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa on pidettävä yleisölle välittämisenä. Tuomioistuin kuitenkin myönsi, että yksittäistapauksissa linkin esille laittajan voi olla vaikea arvioida, onko lupa annettu. Tällöin on löydettävä oikeudenmukainen tasapaino tekijänoikeuden haltijan oikeuden ja linkin asettavan henkilön sananvapausoikeuden välillä. Jos, kuten kyseessä olevassa tapauksessa, linkin luova henkilö on tai hänen pitäisi olla tietoinen tekijänoikeuden loukkauksista, hänen toimiaan on pidettävä yleisölle välittämisenä ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa.

Tuomiossa **Aranyosi** ja **Caldararu**⁴⁶ oli kyse jäsenvaltioiden velvollisuudesta noudattaa perusoikeuskirjan mukaisia perusoikeuksia, etenkin **kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltoa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä**. Unionin tuomioistuin katsoi, että kun otetaan huomioon perusoikeuskirjan 4 artikla (jossa taataan ehdoton oikeus), täytäntöönpaneuvien viranomaisten on pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta päättäessään arvioitava eurooppalaisen pidätysmääräyksen

⁴⁴ C-160/15.

⁴⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10–19).

⁴⁶ C-404/15, C-659/15.

antaneessa valtiossa vallitsevista vankeusolosuhteista johtuva vaara siitä, että kyseistä henkilöä kohdellaan epäinhimillisesti tai halventavasti, jos niillä on tietoja, joiden mukaan tällainen todellinen vaara on olemassa. Jos kyseiseen henkilöön kohdistuvan vaaran olemassaolo näytetään toteen, eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa on lykättävä ja se voidaan evätä, jollei vaaran olemassaoloa voida kohtuullisessa määräajassakaan sulkea pois. Täytäntöönpanevan viranomaisen pitää vaaraa arvioidessaan ottaa asianmukaisesti huomioon eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan henkilön **oikeus vapauteen** sekä **syyttömyysolettaman** periaate (perusoikeuskirjan 6 ja 48 artikla).

3.3 Perusoikeuskirjaan viittaava kansallinen oikeuskäytäntö

Kansallisilla tuomioistuimilla on edelleen keskeinen tehtävä perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen turvaajina. Euroopan unionin perusoikeusvirasto on todennut⁴⁷, että kansalliset tuomioistuimet hakivat perusoikeuskirjasta ohjeistusta ja innoitusta myös vuonna 2016. Ne tekivät näin myös huomattavassa määrässä tapauksia, jotka eivät kuuluneet EU:n lainsäädännön soveltamisalaan.

Erityisen keskeisiä olivat **lapsen oikeudet** (perusoikeuskirjan 24 artikla). Yhdistyneen kuningaskunnan erään tuomioistuimen⁴⁸ käsiteltäväksi oli saatettu asia, jossa oli kyse Yhdistyneessä kuningaskunnassa 25 vuotta asuneesta Nigerian kansalaisesta. Hänen (13- ja 11-vuotiaat) tyttärensä olivat Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia. Kyseinen Nigerian kansalainen valitti karkotuspäätöksestä, jonka perusteena oli yleinen etu. Kyseinen tuomioistuin kumosi alioikeuden antaman tuomion, koska siinä oli sen mielestä jätetty huomiotta lasten oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita kumpaankin vanhempaansa, jollei se ole heidän etunsa vastaista (perusoikeuskirjan 24 artikla). Tämän perusoikeuskirjan määräyksen tulkittiin olevan itsenäinen oikeus ulkomaalaisoikeuden yhteydessä.

Toinen tapaus koski ruotsalaista tuomioistuinta, joka käytti perusoikeuskirjan 24 artiklaa ainoana oikeuslähteenä tulkitessaan kansallista rikosoikeutta lapsiystävällisellä tavalla.⁴⁹ Tavanomainen tuomio henkilöille, jotka avustavat ulkomaalaisen maahantulossa Ruotsiin maksua vastaan, on kolme–neljä kuukautta vankeutta. Kyseisessä tapauksessa tuomioistuin otti kuitenkin huomioon, että kyseisen henkilön motiivina oli halu auttaa lapsia. Se tukeutui perusoikeuskirjan 24 artiklaan ja viranomaisten velvollisuuteen ottaa huomioon lapsen etu ja määräsi vain ehdollisen tuomion ja yhdyskuntapalvelua.

⁴⁷ EU:n perusoikeusviraston vuosikertomus 2016, joka on määrä julkaista toukokuussa 2017.

⁴⁸ Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (ylempi tuomioistuin (maahanmuutto- ja turvapaikka-asioita käsittelevä jaosto)), Adebayo Abdul v. Secretary of State for the Home Department, [2016] UKUT 106 (IAC).

⁴⁹ Hovrätten över Skåne och Blekinge (Skånen ja Blekingen hovioikeus), asia B 7426-15, tuomio 5.12.2016.

4. Ajankohtaista: perusoikeuksia koskeva vuotuinen keskustelutilaisuus vuonna 2016 aiheesta ”Moniarvoiset tiedotusvälineet ja demokratia”

Perusoikeuksia koskeva vuotuinen keskustelutilaisuus tarjoaa ainutlaatuisen foorumin vuoropuhelulle, joka tehostaa yhteistyötä perusoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi sekä lisää poliittista sitoutumista tähän tavoitteeseen EU:ssa. Keskustelutilaisuus antaa mahdollisuuden määrittää ja toteuttaa konkreettisia poliittisia toimia, jotka liittyvät ajankohtaisiin perusoikeuskysymyksiin.

Toisessa vuotuisessa keskustelutilaisuudessa (17.–18. marraskuuta 2016) tarkasteltiin vapaiden ja moniarvoisten tiedotusvälineiden ja demokratian välisiä moninaisia yhteyksiä perusoikeuksien näkökulmasta.⁵⁰ Kansalliset ja EU:n poliittiset päättäjät, kansainväliset organisaatiot ja kansalaisjärjestöt, päätoimittajat, toimittajat, kansalliset sääntelyviranomaiset, erilaisten toimittaja- ja tiedotusvälinejärjestöjen sekä tietotekniikkayritysten edustajat, tutkijat sekä tuomarit ja muut oikeusalan toimijat esittivät ehdotuksia kaikkia osallistujia koskeviksi keskeisiksi toimiksi, jotka kirjattiin komission pian tapahtuman jälkeen julkaisemiin keskustelutilaisuuden päätelmiin.⁵¹

Eräänä aiheena oli tiedotusvälineiden vapauden ja riippumattomuuden suojeleminen poliittiselta ja taloudelliselta painostukselta. Osallistajat korostivat tiedotusvälineitä sääntelevien viranomaisten riippumattomuuden tärkeyttä ja kehottivat viipymättä hyväksymään komission ehdotuksen audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin muuttamisesta.⁵²

Tilaisuudessa keskusteltiin myös toimittajien rohkaisemisesta ja heidän suojelustaan painostukselta, uhkailulta, fyysiseltä väkivallalta ja vihapuheelta. Osallistajat katsoivat, että on tärkeää vastustaa toimittajiin, etenkin naistoimittajiin, kohdistuvien rikosten ja vihanilmausten rankaisemattomuutta. Tilaisuuden jatkotoimia olivat EU:n rahoituksen tarjoaminen hankkeille, joissa käsitellään median moniarvoisuutta, toimittajien suojelua ja verkossa esiintyvän vihapuheen torjuntaa. Marraskuussa 2016 komissio käynnisti naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa ja ennaltaehkäisemistä koskevan EU:n laajuisen kampanjan ja tiiviin toimintavuoden, jotka kattavat myös tiedotusvälineissä esiintyvän väkivallan.⁵³

⁵⁰ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=31198

⁵¹ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

⁵² Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta vaihtuvien markkinarealiteettien vuoksi, COM(2016) 287 final, 25.5.2016.

⁵³ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3946_en.htm

Keskustelutilaisuuden osallistajat tarkastelivat myös monimediallisen ympäristön luomia haasteita ja mahdollisuuksia. Lisäksi keskusteltiin eettisen journalismin ja medialukutaidon asemasta sekä laatulehdistön ja tutkivan journalismin taloudellisesta kestävydestä. Myös algoritmien käytön tai valeutisten levittämisen mahdollisia vaikutuksia tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja tietoon perustuvaan demokraattiseen keskusteluun käsiteltiin. Jatkotoimiin kuuluvat rahoitus medialukutaitoon liittyville toimille, tuki eettisten hyvien käytäntöjen määrittämiselle tietojen korkean laadun edistämiseksi sekä väärinkäytösten paljastajien suojelua koskevat vaikutustenarviointi ja julkinen kuuleminen⁵⁴, jotka komissio panee alulle.

5. Päätelmät

Viimeaikaiset tapahtumat EU:ssa ja sen ulkopuolella ovat vakava uhka perusoikeuksille. Komissio seuraa tilannetta valppaasti ja on sitoutunut perusoikeuksien korkeatasoiseen suojeluun EU:ssa. Se pyrkii entistä tehokkaammin varmistamaan, että kaikki EU:n lainsäädäntöehdotukset ja -toimet ovat kaikilta osin perusoikeuskirjan mukaisia. Se aikoo taata, että kaikki elimet, joita perusoikeuskirja sitoo, noudattavat sitä jatkossakin.

Keskinäisen valvontajärjestelmän tärkeää asemaa demokraattisissa yhteiskunnissa ja varsinkaan ylimpien tuomioistuinten ja perustuslakituomioistuinten tehtävää EU:n yhteisten arvojen vaalijoina ei voida korostaa liikaa. Tätä tehtävää on tuettava oikeuslaitoksen riippumattomuutta täysin kunnioittaen. Ulkopuolinen riippumaton valvonta (myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti) on välttämätöntä demokraattisissa yhteiskunnissa. Kansalaisjärjestöillä on keskeinen tehtävä uudistettaessa sitoutumista demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen ja perusoikeuksiin. Niiden tehtävää pitäisi arvostaa, ja se pitäisi säilyttää.

⁵⁴ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54254